

DALOS LÁSZLÓ

1924. nov. 19., Pesterzsébet — 2011. okt. 10., Budapest

Táncsics Mihály-díjas és Aranytollal kitüntetett hírlapíró
Nádasdy Kálmán-díjas opera- és műfordító
Harsányi Zsolt-díjas költő, zeneszövegíró

A pesterzsébeti Kossuth Lajos Gimnázium érettségiző diákjaként, 1943-ban, megnyerte a XXI. országos középiskolai tanulmányi versenyt magyar nyelv és irodalomból. Magyar–olasz szakos egyetemi tanulmányai után, 1946 és 1955 között, a Magyar Rádió irodalmi osztályán műsor-szerkesztő lektorként dolgozott. A Film Színház Muzsikának, a képes hetilap alapításától megszűnéséig (1957–1990), harminchárom és fél éven át (!) volt belső munkatársa. Nyugdíjasként is aktív maradt.

A legváltozatosabb műfajokban több ezer újságcikk, 32 színpadi és rádiós zenés játékban több száz dalszöveg, 10 önálló könyv, 16 fordításkötet, 10 opera-, 4 operett-, 2 dráma- és 1 rádiójáték-fordítás fűződik a nevéhez. Olasz, orosz, német, francia, angol, latin, cseh, lengyel, horvát és bolgár műveket ültetett magyarra.

Eisemann Mihály zenéjére ő írta a verseit a második világháború utáni magyar színháztörténet egyik legnagyobb operettsikerének, a Bástyasétány 77-nek. Ebben csendül föl legismertebb alkotása, A vén budai hársfák, amelyből örökzöld sláger lett.

*

Dr. Dalos Gábor (1951) újságíró-szerkesztő könyvében édesapja négyszer éli végig az életét, ráadásul úgy, hogy ezúttal nem fotók illusztrálnak szöveget, épp ellenkezőleg: a nagy gonddal és „szív szerinti szeretettel” válogatott képanyagot hitelesítik a gyakran igen részletes képaláírások, erősítik a kalauzoló ismeretfejezetek, gazdagítják „az utolsó hírlapíró” cikkei, tárcanovellái, versei.

A fotók döntő hányadát családtagok készítették, köztük a szerző anyai nagypapja, Eke Mihály fotóművész, kisebbik részét pedig egykori barátok, ismerősök, kollégák.

DR. DALOS GÁBOR A VÉN BUDAI HÁRSFÁK POÉTÁJA III.

DR. DALOS GÁBOR A vén budai hársfák poétája

*Dalos László
életről és pályájáról*

Harmadik, átdolgozott kiadás

I.

SZUBJEKTÍV SOROK DALOS LÁSZLÓ EMLÉKKÖNYVÉT FORGATVA

Keményfedelű, elegáns, nemes papírra nyomott könyvet tartok kezemben. De nem arra futnak ki szavaim, hogy megvásárlását ajánljam olvasóimnak, nem kereskedelmi célú reklám mozdítja ujjam a klaviatúrán. A kötet zárt példányszámban látott napvilágot. Viszont itt alább a parlando.hu „hasábjain” bárki számára olvasható a szövege, megnézhetők a képei.

Sokan vannak, akik emlékezhetnek a harmadik, átdolgozott kiadásban dokumentált sokoldalú szerzőre, de az idő törvénye folytán mind többen akadhatnak, akik visszakérdeznek: *Dalos László?*

[Eisemann Mihály-Bástya sétány 77-Nyitány \(1:31\)](#)

Gyulai Várszínház (1985)

[Ajtay Andor : A vén Budai hársfák : \(Részlet a "BÁSTYASÉTÁNY 77" című Operettből\) \(3:16\)](#)

Részlet Eisemann Mihály Bástyasétány 77. c. operettjéből.

Legtöbben azok hordják nyelvük alatt szavait, akik a máig sikeres *Bástyasétány* 77 Eisemann-operett szövegírójának *A vén budai hársfák* örökzöldjét – lám, hogyan lett a hársfa örökzöld... – dúdolják. De ez csak egy a 32 színpadi és rádiós zenés játék általa írt librettójából. A könnyebb műfajok jó szövege – miként oly sok minden a könnyebb műfajokban – cseppet sem egyszerű feladat. Magától adódóan természetesnek kell lennie, de kilukad, ha nincs benne a költői munkából fakadó tartalom és műgond. Egészen más feladat, amiben Dalos László ugyancsak excellált az opera- (10), operett- (4) dráma- (2) és egy rádiójáték-fordítás. A zenés színpad énekelhető fordításai rátesznek egy lapáttal a műfordítás általános kívánalmaira. Persze, amint a könyv lapjairól is kitetszik, Dalos saját versekben is igényes költő volt, miként prózája is élvezetes. Igen sokat tudunk meg olvasmányos közléssel a korról, amely átívelte a huszadik századot. Amelyben – s itt már a század második feléről beszélünk – annak a hetilapnak volt 33 éves működése alatt mindvégig belső munkatársa, a Film Színház Muzsikának, amely máig hiányzik a lapok szűkülő palettájáról: szórakoztatóan informált a címében foglalt műfajokról, nem csupán tájékozottságot, hanem műveltséget közvetített, nem pletykákat celebekről, hanem a kor jelentős művészeinek alkotásait és alakításait mutatta be sohasem nyársat nyelt modorban.

S hát a kritikák. Az értő, a ma helyenként előtűnő „pankrációs” hangvétellel sohasem tévedő, az alkotót, szereplőt tisztelve bíráló, mert szellemi rangban oda tartozó írások.

Dalos László e foglalkozását „hírlapíró” elnevezéssel illette. Ez ma már, főként fiatal füleknek meglehetősen ómódinak hangzik. Nekem – aki persze már újságíróként mondom – közeli ismerős: atyai barátom, Török Sándor nevezte így ezt a foglalkozását.

A kötetet az író-költő-kritikus fia, dr. Dalos Gábor állította össze legalább olyan alaposan, mint szeretettel. Ezt a szeretetet megérdemli Dalos László, aki – családján túl is – igen kedves ember volt. Barátságát édesapámtól, Hollós Korvin Lajostól örököltem, levélváltásukat is őrzöm, bár Dalos Lászlóval való személyes kapcsolatamat már a zenei élet hozta. Egy alkalommal a Hungarotonban nálam járva kedves munkatársnőm nevére jópofa rigmust rögtönzött, ami azért dobantotta meg a szívemet, mert ilyeneket apámtól hallottam nemegyszer...

Szerencsére méltatlan meg nem értettségre nem kell panaszkodnunk. A Táncsics Mihály-díj és az Aranytoll a „hírlapíró”, a Nadasdy Kálmán-díj az operai és más színpadi fordításokat, a Harsányi Zsolt-díj a költőt és zeneszövegírókat süvegei meg.

Ajándékozzák meg magukat azzal, hogy beleolvasnak a könyvbe. A beleolvasók nagy része bizonyára elolvassa. S ha ez az élmény eljut valakihez, az többé nem kérdőjellel ejti ki a nevet. Hanem ekképpen: Dalos László – persze!

Hollós Máté

II.

RÉSZLETEK DR. DALOS GÁBOR: A VÉN BUDAI HÁRSFÁK POÉTÁJA C. KÖNYVBŐL

Akitől a könyv címét kölcsönöztem.

Eisemann Mihály (1898—1966), a kiv
operett-, filmzene- és slágerszerző (vö. az 1
60. és a 61. old.).

A kép alján az ajánlás:

„Dalos Lászlónak,
»A vén budai hársfák«
poétájának
Eisemann Mihály
1960.”

És aki a fotót kapta.

Dalos László (1924—2011) Táncsics
Mihály-díjas és Aranytollal kitüntetett hírlap-
író, Nádasdy Kálmán-díjas opera- és mű-
fordító, Harsányi Zsolt-díjas költő és zene-
szövegíró. A négy leghíresebb Eisemann-örök-
zöld – élükön A vén budai hársfákkal (l. az 58.
old.) – verseinek költője.

Legismertebb közös zenés színpadi művük,
a Bástyasétány 77 a második világháború utáni
magyar színháztörténet egyik legnagyobb operett-
sikere lett (l. az 55. old.).

A vén budai hársfák poétája

Harminckét színpadi és rádiós zenés játék több száz dalszövegének a költője. Olyan komponistákkal dolgozott együtt, mint *Behár György, Farkas Ferenc, Fényes Szabolcs, Horváth Jenő, Kemény Egon, Majláth Júlia, Petrovics Emil* és *Tamássy Zdenkó*.

Eisemann Mihály muzsikájára ő írta a verseit a második világháború utáni magyar színháztörténet egyik legnagyobb operettsikerének, a *Bástyasétány 77*-nek. Ebben csendül föl legismertebb alkotása, *A vén budai hársfák*, amelyből örökzöld sláger lett.

Az operettet – a darab *Baróti Géza* munkája – először a rádió tűzte műsorára, 1957. május 4-én. *A vén budai hársfák*at a mikrofon előtt *Ajtay Andor* énekelte, *Vaszy Viktor* vezényletével. Ez maradt mindmáig a dal legnépszerűbb felvétele. Két hétre rá, május 18-án tartották a zenés játék színpadi premierjét, a Szegedi Nemzeti Színházban.

A budapesti bemutató 1958. április 11-én volt, a Dohány utca és a Nyár utca sarkán álló, azóta megszűnt Blaha Lujza Színházban, ahol a *Bástyasétány 77* ezután több száz „táblás házasság” előadást ért meg.

Az 1950-es évek végén és az 1960-as évek elején az egyre kedveltebb művet játszották Kecskeméten, Békéscsabán, Pécsen, Egerben, majd Kaposváron, Debrecenben, Szolnokon, Győrben és Miskolcon. Az Állami Déryné Színház bejárta vele az egész országot, elvitte a legeldugottabb falvakba is. A kapukat a későbbi évtizedekben kitaró teátrumok közül műsorára tűzte a nyíregyházi és a soproni társulat is. Az operett több környező országban szintén színre került.

Töretlen népszerűségére jellemző, hogy csak a XXI. században – e könyv megjelenéséig – már nyolc (köztük öt fővárosi) színházban láthatta-hallhatta újra a közönség, sőt, 2009-ben – több mint fél évszázaddal az ősbemutató után! – a Színház- és Filmművészeti Egyetemen *Husztai Péter* végzős osztálya a vizsgadarabjának választotta.

A vén budai hársfák poétája – a titulus tehát *Eisemann Mihály*tól származik – költői és zeneszövegírói tevékenységéért 2000-ben *Harsányi Zsolt*-díjat kapott.

Hogyan született meg az operett?

Operettet kellene írni! – mondta Eisemann Mihály a budai Várban, a Bécsi kapu téri eszpresszóban egy borongós őszi napon, miközben a zongorán régi dalokat játszott új szerelmeseknek.

– Csakugyan! – válaszoltam lelkesen, s nyomban ábrándozni kezdtem előlegről, jelentős tiszteletdíjról és más regényes dolgokról.

A nemes elhatározást nyomon követte a témakeresés. A pillanatnyi hangulat hatása alatt úgy döntöttem, hogy a darab játszódjék a Várban, ahol kéznél van a romantika.

És harmadnap a szerkesztőségben fölkeresett három izgatott fiatalember. Arról panaszkodtak, hogy a Várban kiigényelték egy

romos házat, melyből otthont akarnak építeni maguknak, ám egy szórakozott bürokrata ugyanazt a házat kiutalta három hajadonnak is, akiket hasonló szándék vezetett.

– Mit csináljunk? – kérdezte a vezérszónok.

– Vegyék feleségül a lányokat!

– Ez nem jó megoldásnak – tüzelt a heves ifjú.

– Annál jobb operettnék – mondtam. – Persze a házasságkötés csak a harmadik felvonás végén lehetséges.

Ezzel szelíden kituszkoltam őket, hozattam egy ibrik feketét, és egy papírlapra fölírtam: Bástyasétány 77 – operett egy vén budai házról és pesti fiatalokról.

A többi már jött magától...

Az 1960-as évek közepe. A térképrészlet is tanúsítja, hogy a budavári Tóth Árpád sétány (l. a 68. és a 69. old.) neve eredetileg Tóth Árpád bástyasétány volt, röviden (ugyanúgy, mint például a Körtér esetében): Bástyasétány.

Hogyan született meg a sláger?

A Bátyasétány 77 cselekményének még csak a bő vázlata volt meg, amikor Eisemann Mihálytól már megkaptam az énekszámok kottáit, hogy írjam meg a dalszövegeket.

Nem kergetett a tatár, több hónapnyi időm volt még a tervezett bemutatóig, így hát még nem láttam munkához.

Egyik nap, délután két órakor megszólalt a telefon: Misi bácsi, vagyis Eisemann Mihály jelentkezett. Megkérdezte, elkészültem-e már annak a keringőnek a szövegével, amelyben – úgy terveztük – Ajtay Andor Budáról fog énekelni valamit, a darabbeli jelenet szerint.

– Nem, még bele sem fogtam – vallottam be töredelmesen.

– Kár – folytatta Misi bácsi –, mert engem ma ötre behívtak a rádióba, egy interjúra. Elmondanám, hogy készül ez a Bátyasétány, a végén elzongorázna-elénekelne a keringőt... Tudod, mit: ti úgyis ott laktok a rádió közelében, a Múzeum körúton, majd arra megyek, fölugrom hozzátok úgy négy óra és fél öt között. Addig írd meg a verset...

Megállt bennem az ütő! De nem mondhattam ellent. Mit volt mit tenni? Leültem negyed háromkor és negyed ötig megírtam a kért dalszöveget.

Eisemann Mihály vitte is magával a rádióba, és az interjú végén csakugyan elzongorázta-elénekelte vadonatúj közös szerzeményünket, A vén budai hársfákat...

1957. április 29. Az ősbemutató hetének műsorát kínáló rádióújság címlapján a primadonna Németh Mária (vö. a 65. és a 77. old.) és A vén budai hársfákat éneklő Ajtay Andor (vö. a 65. old.).

Bátyasétány 77: Kék rózsza (4:23)

Eisemann Mihály-Dalos László: Bátyasétány 77: Kék rózsza
Németh Mária (ének), továbbá Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és Énekkara

1962. május 10. Németh Marikával (vö. az 57. és a 77. old.), a Bástyasétány 77 rádiós ösbemutatójának primadonnájával, a Király fürdő előtt.

1973. július 25. Ajtay Andorral (vö. az 57. old.), aki az operett rádiós ösbemutatóján A vén budai hársfákat énekelte, és Vaszy Viktorral, aki az immár klasszikus felvételen a dalt vezényelte, kettőjük közös, hetvenedik születésnapján.

Dalos László

A vén budai hársfák
(*Eisemann Mihály zenéjére*)

Ha majd az alkony lehull,
a kerek mennybolton csillag ha gyúl:
egyszer csak váratlanul
valahol fölzeng egy csellón a húr.

A vén budai hársfák békésen suttognak,
elpihen a lombokon a szél.
Már hold ragyog a bástyán, s úgy érzed: boldog vagy,
lágyan egy kis kéz kezedhez ér...
Oly jólesik a légyott este a Ruszwurmnál,
mint a mese, halk muzsika száll...
Felröpül a sóhaj,
csók fakad a csókkal;
nyár tüze vagy hó van,
áll a bál.
Jöjj ide, a Várba,
s nem maradsz te árva,
mert valaki
várva vár!

Ez persze csak jó tanács,
lehet, hogy máshol meg nem így szokás.
Ám, hogyha Budára jársz:
szíveddel hallgasd, hogy mit mond a hárs!

A vén budai hársfák békésen suttognak... stb.

Dalos László

Eisemann Mihály sírkövénél*

A gyász? Nem! Nem a gyász hozott ide, kik sírköved tövében állunk,
s megsimogatjuk kezünkkel, rád gondoló tekintetünkkel.
Nem, nem a gyász komoly-mély fekete színét viseljük.
(Lehet, hogy a ruhánk sötét. De hidd el, a lelkünk nem az most!)

Gyászolni csak a holtakat szokás, kik elmentek közülünk;
elmúltak meztelen, és hiába maradt utánuk ágy, asztal vagy
fénykép az albumokban, horgászbót, töltőtoll, sétapálca –
eltűntek nyomtalan. Hiába nézett könnyes szem utánuk,
amerre elmehettek, el, a nap felé, a felhők hab-során túl,
követte volna őket a tekintet a magosba, vagy a föld alá is –
nem voltak már sehol... S egyszer csak megroskadt az ágyuk,
az asztal összezsugorlott, sárga lett a sok kép, és az album
a tűzbe hullt talán, a horgászbót kettétörött, kifolyt a tinta,
a sétapálcának nyoma veszett. A tárgyak is halálba mentek.

Gyászolni csak a holtakat szokás. De nem, nem vagy halott, te,
Misi bácsi, Misi, Mihály, bárhogyan szólítottunk;
a neved úgy ejtjük ki most is, mint valamely régi-régi,
sokszor elhangzott párbeszéd előtt, mikor a zongorához ültél,
hogy kottás kis jegyzetfüzetjeidből új motívumokat mutass meg,
amelyek aznap reggel, ott születtek, billentyűket szántó ujjaid alatt.

Misi bácsi, Misi, Mihály – bárhogyan szólítottunk is, lásd, minékünk
változatlan, élő maradsz, ki dallal áldott szíved osztogattad,
hogy nem fogyott, de minden dallal gazdagabb lett, és még gazdagabb az,
aki kapta: a milliányi ember! Mind, aki a te melódiáid
suttogta, dúdolta, dalolta. Mikor kezdték? Már vagy negyven éve!

** Elhangzott a hetven éve született Eisemann Mihály sírköavatásán, 1968. június 19-én a Farkasréti temetőben. A sírkőre rávésték A vén budai hársfák első sorát: a kottát és alatt a verset is.*

G-kulcsaidban vagy jelen, a C-dúrban, mit annyira szerettél,
s a többiben. A hangnemek előjegyzései, a bé-k és a kresztek
kezed vonását őrzik. Karcsú nyolcadok, negyed- meg félhangok
mutatják, hogy te vagy, aki írtad őket, három- vagy négynegyedben.
A ritmusok, a lágyan andalítók és a pattogók: kedvedről vallanak.
Ezer dalod van? Kétezer? Félreismerhetetlenül te írtad mindahányat!
S te bennük munkálsz, amíg nem csak zaj, de – dallam kell a földön!
Hajad szőke maradt szemünkben. Az ma is, te *hetvenéves*,
csillogó szemüvegű, örök fiatal! Hirdesse ezt a sírköved!
S hadd mondjuk kissé másként, mi a temetőkapuk felett áll:
„Misi bácsi, Misi, Mihály: te élsz! A dallam él: *találkozunk!*”

Dalos László

Ha nem volnál

Ha nem volnál, én sem születtem volna meg –
másfényű csillagon lebegnénk mind a ketten,
másfajta virágok, folyók, fák, tengerek
és kráterek fölött, örök-szép szédületben.

Ha nem volnál, én sem születtem volna meg;
e más-világi, furcsa nemlét úgyse fájna.
De vágyódnék mindig, hogy megismerjelek,
egy álomban-már-látott földi tájra...

1951. december 24. A negyedik közös karácsony, Gabikával. (Fotó: Eke Mihály, akinek ez a 20. képe a könyvben!)

Dalos László

Neked elmondanám (Eisemann Mihály zenéjére)

Neked elmondanám, a nap miért ragyog.
Neked megvallanám, boldog miért vagyok.
Neked elszuttognám, amit még nem merek:
azt az egy szót, hiszen nincs kívül szebb!
Szívemet adnám egy szavadért!
Nem kértem így senkit soha még.
Neked elmondanám, milyen jó itt veled!
Drágám, ugye, most már lehet?

1967. Kornis György rajza.

Kornis György: Dalos László (1967)

„...valahol fölzeng egy (meg egy) csellón a húr”

1983/1984. Tizenkét évvel korábban, 47. születésnapjára egy vadonatúj gordonkát kapott a feleségétől (vö. az 59. old.). A hangszer és a zene szeretetét sikerrel plántálta át nagyobbik unokájába, Dánielbe (vö. a 143. old.). (Fotó: Dalos Lászlóné és Dalos László)

2019. szeptember 28. Szentendrén, a sarvas-hegyi Dalos László Kamaraszínház avatóestjére próbál a családi zenekar: a nagyapja leghíresebb művét a szerző csellóján megszólaltató Dániel, valami

Legismertebb dalszövegei

(Zárójelben a zeneszerzők)

A vén budai hársfák (Eisemann Mihály)
Micsoda nő! (Tamássy Zdenkó)
Csopak, Somló, Badacsony (Eisemann Mihály)
Kinyílt a pitypang (Kemény Egon)
Ámor (Eisemann Mihály)
Emlékszel, tavasz idején (Farkas Ferenc)
Mosolyod (Kemény Egon)
Ha vége van a nyárnak (Behár György)
Így szép (Eisemann Mihály)
Elmenni fáj (Tamássy Zdenkó)
Fúj a szél (Kemény Egon)
Popokatépetl, óh (Eisemann Mihály)
Szeress belém (Horváth Jenő)
Fényből szőtt hű párom (Kemény Egon)
Neked elmondanám (Eisemann Mihály)
Rab Rábyról (Selmeczi György)
Copyright by Nyugat (Tamássy Zdenkó)
Rumba-baba (Eisemann Mihály)
Százszorszép a május (Kemény Egon)
Vallon szerenád (Farkas Ferenc)
Ha valaki szeszttestvér (Eisemann Mihály)
Hóembernek se keze, se lába (Kemény Egon)
Kék vizű, szép tó (Tamássy Zdenkó)
Először mások veszik észre (Majláth Júlia)
Bástyasétány-induló (Eisemann Mihály)
Farigó (Csipkay József)
Mi ketten (Tamássy Zdenkó)
Nem tudok Pest nélkül élni (Eisemann Mihály)
Nevenincs Tulipán (Kemény Egon)
Éjféli rózsák (Dalos Gábor)

Dalos László

Mosolyod

(Kemény Egon zenésítette meg)

Mosolyod száll a szélben,
tündöklő tollú, hófehér madár.
Repül a szív, nem ér el,
szemednek tiszta kékje messze már.
Örökös vágy a lelkem,
bárhová mégy, oly hűséggel kísér.
Akár a fényt az árnyék,
követ a néma szenvedély.
Bolyongó, sose múló kikeleti fény
ragyog az égbolt sima tükörén:
arcodnak mása, mit kedvem odafestett!
Hallgatsz-e rám, te egyetlen, te legszebb?
Mosolyod száll a szélben,
tündöklő tollú, hófehér madár.
Repül a szívem, érzem,
repül a szálló mosolyod után.

Gesztenyefáknak remegő lombján
színaranyban ég az alkonyat.
Mély tűzű rózsák illata hull rám,
idehallok drága hangodat.

Mosolyod száll a szélben,
tündöklő tollú, hófehér madár.
Repül a szívem, érzem,
repül a szálló mosolyod után.

Könyvek, amelyekben írásai jelentek meg

Békénk őrei. 1950
Kolozsvári Grandpierre Emil: A nagy ember. 1956
Nagy Lajos: Kiskunhalom. 1962, 1968
Várkonyi Zoltán. 1980
Művész Színház (1945—1949). 1984
Világirodalmi Lexikon. 10. kötet. 1986
Korda Sándor. 1993
Jancsó Adrienne: Újra és újra. 1996
A százéves Vígszínház. 1996
Gedényi Zsuzsanna: „Csillagom, révésem”. Török Erzsí tükre. 1997
Albert Zsuzsa: Irodalmi legendák. 1. kötet. 1999 – 2. kötet. 2001
In memoriam Nagy Lajos. 2001 – In memoriam Jékely Zoltán. 2002
Színészek csillagfényben. 2003
Tóbiás Áron: Kettészelt égbolt. 2004
Farkas Ferenc: Vallomások a zenéről. 2004
Simándy József újra „megszólal”... 2005
Az Opera minden. Blum Tamás emlékezete. 2007
Alexander Brody: Barátaim könyve. 2010

Hungaroton-nagylemezek, amelyeknek a kísérőszövegét írta

OPERATIC RECITAL – Moldován Stefánia. 1976 (SLPX 11770)
„Recondita armonia” – B. Nagy János. 1984 (SLPD 12479)
Magyar előadóművészek – Simándy József. 1986 (LPX 12862—63)

Lexikonok, amelyek külön szócikkben foglalkoznak vele

Magyar Irodalmi Lexikon. I. kötet. 1963
Brockhaus—Riemann: Zenei Lexikon. I. kötet. 1983
Ki kicsoda a magyar zeneéletben? 1988
Magyar Színházművészeti Lexikon. 1994